

ki pa še nedodelana stoji, ker so Ljubenci v znamenitim nepokojnem letu 1848 te mnišče pregnali.

V dvéh urah sim bil dovelj ogledal ljubo mestice z bližnjo okolico vred, ktero je tudi zastran osnove miru med Napoleonam Bonapartam (ki je bil takrat, o prvi francoski vojski leta 1797 še prav mlad vojskovodja) in med našo avstrijsko vlado v zgodovini znamenito.

Proti večeru sim se nazaj v Bruk vernil. Drugo jutro pa sim jo naravnost nazaj v Ljubljano potegnil in potem domú v Terst.

In tako je bilo konec tega mojiga potovanja — tedaj je to pismice tudi poslednje o mojim potopisu po Slovenskim. Veseli me, če si ga rad prebiral in če si kakošno drobtinico v njem našel, ki ne bo brez prida strohnela. Odkritoserčen kakor sim, sim povsod tudi odkritoserčno govoril. Z Bogam!

Poskušnja stare slovenšine po Ipavskim in Primorskim.

Spisal Matija Vertovec *).

Med Malfalkonom, ki je bil beneški, in laškim Gradišem, segne dolajni Kras skozi, in na tem koncu, tedaj v sred Lahov cvetè še lepó čista slovenšina. Slovenski in Furlanski pastirji večkrat vkup pasejo, Kraški fantinci se navadijo furlansko, Furlanski pa ne slovenskiga.

Na tem suhim končiču so imeli per neki ženitvi veliko lebengo. Ženin je bil povabil na svojo plat kerstniga nonca in nonco, dva strica in eno strino, tri tete in dvé vujni. Pripeljali so leti seboj svoje bolj odrašene mlajši, de je imel ženin na svoji plati 5 bratanov in 6 sestričin, je imel tedaj od svoje strani 11 sterničev. Strina je bila tudi seboj pripeljala eniga bratranca in ena vujna neko sestričnico. Na nevestni plati sti bili nar popred dvé družici, sosedovi hčeri; ker je nisti znale prav oplesti, jima je rekla: delajti kakor hočeti ¹⁾, ne bo prav; nevoljna je poslala h krušarjevim, in krušarica je vadle prišla, je prinesla eno pogačo v prinos, jo je po nje misli oplela, in ji prav vstregla. Prišla sta bila tudi dva nevestna vujca, eden letéh je seboj pripeljal eniga pasterka in tri pasterke, drugi pa svojiga zéta, ki je bil vdovec. Prišla sta tudi dva nevestna svaka, eden s svojo ženo in z očetam, ki je bil že star, pa še tako čverst, de je prav šaldo ²⁾ plesal. Drugi, ki je bil že očem šterih mladih otrok, je pustil svojo drugo ženo domá, ki jim je bila tedaj tudi že mačeha, de bi jih bila varovala. Tudi je bila povabljen ena še živa strina s svojima rejcam; svojih botrov pa, ki so nevesto v kerstu deržali, ni bil nje oče povabil, vstavil je bil na mesti nekiga Krajnca ³⁾, ki je že večkrat pri njem polnil. Godcov so imeli dva pèskica, dva trobica in tri škantarje. Lebengo so deržali na borjaču pod enim oreham; negmašne otroke so vùn zapodili, ravno tako eniga prav sitniga berača, ki je nevoljno in klavorno vùn gredé rekel: so pravi lébarji, — vse bodo zalébali! Pa v resnici, kar Kras stoji, je ni bilo še na njem take lébenge! Dosti je bilo prijatlov in žlahte ⁴⁾ skupej in prav veselji so bili.

*) Z veseljem smo našli med starimi rokopisi Novicam namenjenimi pričujoči spis našiga nepozabljiviga Vertovca, kteriga berž podamo svojim bravam. Spisal ga je slavni mož 28. roznika 1844. Vred.

¹⁾ »Delajti, kakor hočeti« je ženski dvobroj (dual), ki se pri nas med ljudstvom sliši. Če rečem, »sti delali«, je ženski dvobroj, — če pa rečem »ste delale« je ženski višebroj (plural). Kakošen razloček je med »delajti, kar hočeti, ne bo prav« in pa med »delajte, kar hočete, ne bo prav«. Ali ni poslednje moški in ženski višebroj? — Nikar ne zametujmo lepih in važnih svojost slovenskiga jezika!

²⁾ Šaldo, izverstno, valde.

³⁾ Krajnca, to je, vinskiga kupca.

⁴⁾ Žlahta ali sorodovina (Verwandschaft) iz nemške besede

Nevesti so bili že pred povedali, de ženinovi so prav bogati, de ravnajo 50 ovác, in 10 žvinčet, in de redijo par volov za mesnico; tudi so ji rekli, de ženin v vasi pri pilu stanuje. Od dalječ je bila tedaj že sama njega hišo po pilu spoznala. Kadar so jo noter pripeljali, je našla v hiši tašo in babico, — tast in dedic sta bila že odumerla, — štiri devirje in zvične; vsem se je bila dobro odrešila; devirčkam in zvičencam je to dopadlo, in so se prav veselili, de bodo nevesto imeli. Ker sta bila dva devirja že vùn oženjena, se je taša zlo veselila, de je že tretjo nevesto dobila; rekla ji je vadle po tem, ki ji je bila napila, in ko so ji bili kolenčiča, to je, dečka na kolena položili: s sercama privošim, de kakor sim bila, in sim še svoji taši — de bi tudi ti meni bila 35 let nevesta, in jest tebi taša! Bog daj dobro zdravje! Potem jo je serčno objemala in peševala.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Zadra se čita v ondašnjem časniku „Osservatore Dalmato“ življenjepis prezgodaj umerlega nadepolnega mladenca Jožefa Sernica, sinu mnogo-spoštovanega g. Janeza Sernica, c. k. kolegialnega svetovavca v Zadru in verlega Slovenca, ki je na Mariani, nesrečnim parobrodu, ki se je od 4—5. marca v morje potopil, med družimi tudi ob življenje prišel. Izverstne dušne lastnosti mladega Slovenca zaslužijo, da rajnega spomnino tudi v naših Novicah.

Jožef Edvard Sernic, rojen 19. marca 1828 v Gorici pride še otrok na Dalmatinsko. V Spalati se je učil brati in pisati, potem je stopil v Zadru v gimnazij, kjer je bil vedno med prvimi. Že otroka je posebno morje veselilo, in kar mu je le časa ostalo, se je posebno tistih vednost učil, ktere so se mu za mornarstvo potrebne zdele.

Njegova rajnka mati, Elizabeta, rojena Pavlič, iz Krajnja na Gorenskem, kteri je morje že enega brata vzelo, si je vse prizadela, svojemu sinu morje iz glave zbiti; pa vse zastonj, nagnjenje do brodarstva je z njim vred raslo in morali so ga poslati v Benetke v mornarsko šolo. Tù je Sernic vse svoje učence naglo prekosil. Komaj stopi iz 4. leta, postane kadet na fregati „Bellona“. Tukaj se je tako hvalevredno obnašal, da ga je admiral Buratović, ko je pisal necemu svojih prijatlov v Zader 19. septembra 1847, posebno pohvalil.

Že v letu 1850 postane Sernic častnik (oficir) in zavolj njegovih vednost mu je bilo 30 kadetov izročnih, jih znansko in djansko v potrebnih vednostih podučiti. Njemu se je zahvaliti, da je barka „Elisabeta“, na kterej je Carigrad obiskal, sardinski barki, ktera jo je pri Tenedosu čakala, srečno ušla. Razun Carigrada je obiskal v letu 1849 tudi otok Madeiro in pozneje Napolitansko.

V letu 1851 pride na parobrod Mariana, kjer mu pa ni dopadlo, ker njegovo veselje je bilo le biti na širocem morji, kar pa od parobroda ni zamogel pričakovati. Kaj pa da se je z Mariano od 4.—5. marca 1852 zgodilo, je, bodi Bogu milo! znano dostojno. Tudi naš Sernic se je potopil z barko.

Geschlecht ali Geschlacht. Treba je, de razločimo žlahtno in žlahno. Žlahtno je, kar žlahto (Verwandschaft) zadeva, na priliko, žlahtna dedišna itd. Žlahno pa (brez t), kar je posebno dobro, blago, verlo, pitano, — mende od tod, ker so južni Slovenci in sosedje Lahov boljši reči nekđaj od Lahov, iz Lahov dobivali, na priliko žlahno sukno (Paduan iz Padue), žlahne breskve, vina itd. Od tod beseda žlahnost; zato se pravi požlahtiti se = v žlahto priti (in die Verwandschaft treten), — požlahniti se = se izverstno poboljšati (sich veredeln); zato dobro rečem in pišem: Tone in Jaka sta se scer požlahnila, pa ne še požlahnila, sta divja kot pred. Pisatelj.